

Regeringskansliet
Infrastrukturdepartementet

Till:

i.remissvar@regeringskansliet.se

i.transport.remissvar@regeringskansliet.se

Visby 2021-12-15

Remissyttrande

Diarienummer: I2021/02391

Remissvar gällande Trafikverkets rapport Analys av alternativa modeller för färjetrafik till Gotland

Tillväxt Gotland har fått möjlighet att lämna synpunkter på Trafikverkets rapport "Analys av alternativa modeller för färjetrafik till Gotland". Tillväxt Gotland är en privat företagorganisation med drygt 850 medlemmar som arbetar för ett bättre företagsklimat och hållbar tillväxt på Gotland. Organisationens verksamhetsidé är att se till att nya företag etablerar sig på ön, att befintliga verksamheter växer och att fler jobb skapas.

Sammanfattning

Trafikverket föreslår i sin rapport "Analys av alternativa modeller för färjetrafik till Gotland" att Gotlandstrafiken ska drivas genom statligt ägda fartyg med upphandlad drift, Modell 2. Förslagen som presenteras i rapporten öppnar för en försämring av kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet jämfört med idag, en förbindelse som har varit avgörande för den positiva utvecklingen av det gotländska näringslivet.

Trafikverkets rapport redogör inte för vilka konsekvenser som de olika förslagen som rapporten presenterar kommer ha på det gotländska samhället. Trafikverket konstaterar att en central del av upphandlingen av färjetrafiken handlar om att skapa goda förutsättningar för människor att kunna leva och verka på Gotland, och att dagens tillgänglighet upplevs som välfungerande för både det gotländska näringslivet såväl som för boende på ön. Samtidigt presenteras förslag som tydligt går emot de gotländska ståndpunkterna vilka framhåller vikten av snabba, täta och säkra överfarter med färja, konkurrenskraftiga priser samt resor och transporter i linje med klimat- och miljömål.

Tillväxt Gotland verkar för det gotländska näringslivet. Den positiva utveckling vi har sett under de senaste 20 åren har en tydlig koppling till säkra, snabba och täta överfarter. Tillväxt Gotland vill se en fortsatt förbättring av kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet då en försämring skulle få allvarliga konsekvenser för det gotländska näringslivet och i slutändan för Gotland som en plats att bo, leva och verka på.

Kommunikationerna är av avgörande betydelse för det gotländska näringslivet – stark korrelation mellan Gotlands utveckling och snabba, säkra och täta överfarter

Under de senaste decennierna har både färjetrafiken och flygtrafiken till Gotland utvecklats och förbättras ur flera hänseenden. Ökad turtäthet, kortare överfartstider och just-in-time leveranser som möjliggör för det gotländska näringslivet att vara en del av det svenska näringslivet har gjort att både resandet och godstrafiken har ökat kraftigt över tid. Sedan 80-talet, när omkring 900 000 resor per år gjordes med färjorna, har antalet resor fördubblats till dagens omkring 1,8 miljoner resor per år.¹

I takt med att förbindelserna med fastlandet förbättras har Gotland också sett en stadig befolkningstillväxt och stark ekonomisk tillväxt. Hösten 2021 översteg invånarantalet på Gotland för första gången någonsin 61 000² och sedan år 2000 har Gotlands bruttoregionprodukt (BRP) närmast fördubblats. Väl fungerande kommunikationer som svarar upp mot Gotlands behov vad gäller tillgänglighet, turtäthet, hastighet och prisvärdighet har haft en avgörande betydelse för den positiva utvecklingen.

Kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet kommer vara centrala för Gotlands fortsatta tillväxt. Trots en positiv pågående trend ligger Gotland fortfarande under genomsnittet sett till BRP per capita jämfört med övriga regioner i landet. Det understryker vikten av att, även i framtiden, ge Gotland goda förutsättningar för fortsatt tillväxt.

Försämrad trafik skulle få negativa konsekvenser för det gotländska näringslivet

I sin rapport lyfter Trafikverket fram förslag som riskerar att kraftigt försämma kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet. Förslagen som presenteras skulle påverka servicegraden negativt, d.v.s. längre överfartstid, sämre turtäthet och förändrade rutter. Flera av de inriktningar som presenteras är också högst hypotetiska, särskilt inriktningen baserad på kortaste överfartsträckan där förslaget som presenteras skulle innebära att trafiken enbart skulle gå mellan Västervik och Visby. En sådan förändring skulle medföra stora konsekvenser för det gotländska samhället.

Tillväxt Gotland arbetar för att fler företag ska etablera sig på ön och för att befintliga verksamheter ska kunna växa. Vi företräder alla branscher och har som målsättning att kunna bidra till bättre förutsättningar för tillväxt på ön. Vi ser med oro på de förslag som Trafikverket har presenterat, försämrad trafik skulle slå hårt mot flera av de branscher som vi företräder, bland annat de gröna näringarna och besöksnäringen.

Kommunikationerna avgör de gröna näringarnas konkurrenskraft

Mat- och livsmedelsnäringen är, tillsammans med besöksnäringen, två av regionens viktigaste näringar. Livsmedelsproduktionen på ön är viktig ur flera hänseenden. Näringen omsätter totalt

¹ Destination Gotland

² Region Gotland <https://www.gotland.se/112432>

omkring 2,5 miljarder kronor och sysselsätter ett stort antal personer. Maten som produceras lokalt är också viktig för Gotlands varumärke.³ Av den totala mängden varor som produceras på ön fraktas ca 80 procent till övriga Sverige och ut i Europa.⁴

Flera av våra medlemmar verkar inom mat- och livsmedelsnäringen och är därmed helt beroende av snabba, täta och hållbara överfarter. Upp till 95 procent av det som produceras hos flera av våra medlemmar transporteras och säljs på fastlandet. Våra medlemmar är beroende av både god turtäthet och överfartstider som möjliggör för varor att komma fram i tid till beställare på fastlandet. Redan idag vittnar många inom dessa näringar om utmaningar med att kunna konkurrera med producenter i övriga landet. Försämrade färjetrafik skulle försvåra ytterligare och få förödande konsekvenser för dessa verksamheter. På kort sikt finns även en risk för att detta får konsekvenser för den nationella livsmedelsförsörjningen.

En livskraftig besöksnäring är beroende av täta och hållbara överfarter

Besöksnäringen på Gotland omsätter omkring 4,4 miljarder kronor varje år, och sedan år 2000 har antalet gästnätter på ön ökat med 70 procent. År 2019, vilket får räknas som det senaste och mest representativa "normalåret" för besöksnäringen, hade Gotland över en miljon övernattningar.⁵ För att Gotland ska vara ett attraktivt besöksmål även i framtiden behöver kommunikationerna fortsatt utvecklas för att möta besöksnäringens behov. Tillväxt inom den näringen förutsätter också en snabb utveckling till ett klimatsmart resande med både flyg och färja.

Bättre kommunikationer som möjliggjort snabba och täta transporter av människor och varor till och från Gotland har varit avgörande för näringslivets utveckling. Kommunikationerna till och från Gotland har direkt påverkan på öns attraktions- och konkurrenskraft, ekonomiska utveckling och välfärd. Kommunikationerna till och från Gotland är viktiga för hela Sverige.

Risker för staten med Modell 2

Trafikverket förespråkar Modell 2 med statligt ägda fartyg och upphandlad drift men presenterar även flera risker som staten tar på sig med denna modell, risker som riskerar att slå hårt mot det gotländska samhället och näringslivet.

Staten har ingen erfarenhet av att äga och driva passagerarfartyg och saknar vana av att projektera och bygga fartyg av den typen. Därtill saknas kunskap om storskalig godstrafik. Tillväxt Gotland anser att statens vilja att konkurrera med privata aktörer skulle kunna få negativa konsekvenser för trafiken.

3 Region Gotland

4 Gotland i siffror

5 Tillväxtverket

Trafikverkets rapport går emot de gotländska ståndpunkterna

Tillväxt Gotland ingår i Gotlands Trafikråd och står tillsammans med representanter från näringslivet, statliga myndigheter, organisationer, trafikoperatörer, infrastrukturansvariga, länsstyrelsen och Region Gotland bakom de gotländska ståndpunkterna.

De gotländska ståndpunkterna utgör Trafikrådets ställningstaganden för hur flyg- och färjetrafiken ska utformas för att bäst främja Gotlands utveckling. Ståndpunkterna framhåller bland annat vikten av snabba, täta och säkra överfarter med färja, konkurrenskraftiga priser samt resor och transporter i linje med klimat- och miljömål.

Snabba, täta och säkra överfarter med färja

Alla som bor och verkar på Gotland vet vilken avgörande betydelse goda kommunikationer med fastlandet har för Gotlands möjligheter att växa och utvecklas. Ö-läget gör närheten till omvärlden till en överlevnadsfråga, inte minst för Gotlands näringar.

Även Trafikverket framhåller i sin rapport vikten av att näringsliv, besöksnäring och samhällsviktiga funktioner har tillgång till regelbundna och anpassade transporter. Trots detta öppnar Trafikverket upp för att kraftigt försämra kommunikationerna och beskriver flera möjliga modeller som skulle innebära stora försämringar beträffande servicegraden, till exempel vad gäller överfartstid, turtäthet, biljettpris och linjer jämfört med dagens trafik. Detta går helt emot de gotländska ståndpunkterna som bland annat betonar vikten av en kapacitet som motsvarar Gotlands behov, avgångs- och ankomsttider som gör det möjligt för Gotlands näringar att kopplas samman med logistikkedjorna på fastlandet, samt överfarter som tar max tre timmar. Det är anmärkningsvärt att Gotland som enda region nu riskerar att få försämrade kommunikationer. Fokus för kommande upphandling bör istället vara Gotlands behov och kommunikationer som möjliggör fortsatt tillväxt och utveckling av Gotland såväl som hela Sverige.

Resor och transporter i linje med klimat- och miljömål

I rapporten framgår det att Trafikverket ser miljö, kostnad och servicegrad som tre oförenliga intressen. Att de tre kriterierna skulle vara oförenliga är något som går emot de gotländska ståndpunkterna, och därmed det gotländska samhällets övertygelse av vad som krävs av framtidens trafik. Tillväxt Gotland är av uppfattningen att samtliga intressen bör, och kan, förenas för att få till en säker och hållbar överfart och ett Gotland som fortsätter att utvecklas. Med rätt förutsättningar och goda förbindelser med övriga landet kan Gotland fortsätta att utvecklas i samma positiva anda som vi sett de senaste åren.

Regeringen har, genom Energimyndigheten, utsett Gotland till en energipilot som ska gå före övriga Sverige i energiomställningen. Gotland har goda förutsättningar att bli en föregångare inom både flyg- och färjetrafiken, med stor andel förnybar energi och starkt lokalt engagemang. Pilotuppdraget innebär dock höga förväntningar på att hela trafiksystemet får ökad klimat- och miljöprestanda. Om rätt förutsättningar ges innebär det nya möjligheter för en positiv och hållbar utveckling både regionalt och nationellt.

Sammantaget vill Tillväxt Gotland se fortsatta förbättringar av kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet, för att Gotland och det gotländska näringslivet ska fortsätta utvecklas i positiv riktning. Gotland behöver komma närmre fastlandet, inte längre ifrån.

Visby, 2021-12-15

Paul Dino Larsson

Styrelseordförande Tillväxt Gotland

Roger Hammarström

Verksamhetsansvarig Tillväxt Gotland